

+16
lehekülge

EESTI LOODUS

Eesti ornitoloogiaühing 100

**Loome Pühajärve rahvuspargi!
Nurmenukkude salapärane suguelu
Kuldnokk tunneb end Eestis koduselt**

ISSN 0131-5862 (trüki)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586018

- 2 **Toimetaja veerg:** Toomas Kukk
- 3 **Sõnumid**
- 12 **Kuu looduses**
- 14 **EL küsib:** vastavad Aire Orula ja Margus Ots
- 16 **Euroopa riikide rahvuslinnud ja sümbollinnud**
- 18 **Kuidas on muutunud Eesti haudelinnustiku liigirikkus?**
- 20 **Kuldnokk, Eesti 2021. aasta lind**
Margus Ots annab põhjaliku ülevaate meil üsna levinud ja tuntud kevadekuulutaja igapäevaelust ning ei saa mööda ka tema lähisugulasest roosa-kuldnokast
- 28 **Linnukaitse vajalikkusest**
Veljo Volke ja Kaarel Võhandu heidavad kiirpilgu linnustiku nüüdiseisundile ja pakuvad ka lahendusi
- 30 **Ornitoloogiaühingu põllulindude uuringutest Eestis viimastel kümnenditel**
Riho Marja ja Jaanus Elts sedastavad ka Eesti põllulinnustiku allakäigusuundumuse; hästi on läinud vaid valge-toonekurel, künnivaresel ja kiivitajal
- 38 **Uus Euroopa linnuatlase**
Eerik Leibak vaatleb uue linnuatlase taustal Euroopa ja Eesti linnustiku muutusi: kes on uued tulijad ja kellega peame paratamatult hüvasti jätma?
- 44 **Tegutse teadlikult: Kas ja kuidas abistada linnupoega?**
Martin Tikk kordab loodetavasti paljudele juba teada tarkusi: pole vaja hoolitseda pealtnäha vanemateta jäänud linnupoegade eest
- 46 **Poster:** Karl Eik Rebane
- 48 **Abiks õpetajale: Õied ja lõhnad**
- 50 **Intervjuu:** Elu juhused annavad lõpuks parima tulemuse.
Ornitoloog Ruth Lingi küsitlenud Martin Ling ja Toomas Kukk

- 54 **Üks Eesti paigake: Karijärve kaunike: Võrtsu küljest kukkunud**
Juhani Püttsepp viib lugeja Tartumaale Võrtsjärve lähedale, kus soiste kallaste vahele on peitunud põnevate legendidega seotud järveke
- 56 **Sada rida Eesti loodusest: Kiiresti levivad taimehaigused on reaalse oht meie loodusele ja majandusele.** Rein Drenkhan
- 58 **Matkarada: Metsa matkarada – kaugmatkarada läbi Baltimaade**
Juris Smaļinskis alustab Leedut, Lätit ja Eestit hõlmava matkaraja kirjeldamist, jõudes oma teekonnal Leedu lõunaosast Eesti lõunapiirile
- 64 **Kas idee Pühajärve rahvuspargist on utopia või põnev võimalus?**
Toivo Meikar meenutab vanu ideid Pühajärve rahvuspargist ja jätab õhku küsimuse, kas seda tänapäeval rakendada
- 70 **Eesti veestik ja selle ümberkujundamine I. Meri ja vooluveekogud**
Arvo Järvet jätkab Eesti hüdroloogia sajanda aastapäeva artiklite sarja, tutvustades ka tähtsamaid veekogude jaotusi
- 78 **Nurmenukkude salapärase sugelu**
Tsipe Aavik, Iris Reinula, Marianne Kaldra ja Kertu Hool tutvustavad rahvateaduse projekti, mis on leidnud ülemaailmse kõlapinna
- 84 **Padise maantee ja Raikküla valitsus 3**
Lauri Vahtre jätkab muinasaegse maantee otsinguid: miks võis Raikküla olla muistsel ajal oluline piirkond?
- 92 **Raamatud**
- 93 **In memoriam: Jüri Nemliher, Anto Raukas**
- 94 **Mikroskoop**
- 95 **Ristsõna**
- 96 **Ajalugu, sünnipäevad**

30

Foto: Riho Marja

48

Foto: Magnus Manske / Wikimedia Commons

58

Foto: Läti Maaturism

70

Foto: Kristian Pikner / Wikimedia Commons

Linnustiku uurimise ja kaitse esimene sajand

1853. aastal asutatud Eesti looduseuurijate seltsi 572. koosolekul 12. mail 1921 loodi LUS-i ornitoloogiaseksioon, mille esimeheks sai Johannes Piiper. Tollase koosoleku trükitud kokkuvõtte oli LUS-i aruannete sarja 28. köites veel saksakeelne nagu kogu seltsi toonane asjaajamine. LUS-i president oli tollal keemiaprofessor Georg Rudolf Wilhelm Landesen, kelle olulisemad teadustööd käsitlesid vesilahuste soojuspaisumist.

578. koosolekul 24. novembril 1921 kinnitati ornitoloogiaseksiooni põhikiri. LUS-i aruannetes on see toodud kõigepealt eesti ja siis saksa keeles. „Ornitoloogilise Sektsiooni ülesandeks on: a) Kodumaa lindude teaduslik uurimine ja laiemate ringide tutvustamine kodumaa lindudega, ja nende eluga. Viimaseks otstarbeks korraldab sektsioon referaadiõhtuid, populaarteaduslisi loenguid ja ekskursioonisid; b) Lindude kaitse, käsi käes looduse mälestusmärkide kaitse sektsiooniga. Ornitoloogiline Sektsioon seisab koos Loodusuurijate Seltsi liikmetest. Esimehe valib Loodusuurijate Selts, mille juures ornitoloogilisel sektsioonil õigus on kandidaate ette panna.“

Iseseisev Eesti ornitoloogiaühing sündis 70 aastat pärast ornitoloogiaseksiooni asutamist: 1. mail 1991. Tollaseid sündmusi on meenutanud iseseisva ühingu esimene esimees

prof Raivo Mänd Tiirutaja märtsinumbris (www.eoy.ee/pics/1109_Tiirutaja_51.pdf). Ornitoloogiaühingu tegevus on niivõrd oluline, et otsustasime mainumbriga pühendada EOÜ ja üldisemalt lindude temaatikale.

Linnustiku artiklitest tõstaksin esile Euroopa lindude atlase uue köite ülevaate (lk 38–42). Siit selgub atlaste toimetamise tähtsus, näiteks arvukaid roherähni leide Venemaal tuleks kriitilisemalt hinnata. Meie linnustiku koostamisel on suur hulk roherähni leide ümber hinnatud hallpearähni leidudeks. Pealtnäha vähetähts täpsustus, ent kui tahame linnustiku muutusi teaduslikult hinnata, ei saa kuidagi mööda algandmete õigsuse hindamisest.

Ornitoloogiaseksiooni algusaegadel oli teine oluline tegevusvaldkond lindude kaitse, mis on praeguse EOÜ põhilisi tegevussuundi. Siinses ajakirjanumbrist saab lugeda põhjalikku ülevaadet põllulinnustiku allakäigust viimasel kahel aastakümnel.

Tänavusel Eesti looduseuurijate seltsi 168. tegevusaastal ja aprillis peetaval 1358. üldkoosolekul on mul nüüd hea võimalus LUS-i asepresidendina soovida õnne kunagisest LUS-i sektsioonist välja kasvanud mittetulundusühingule, mis on keskkonnavaldkonnas üks Eesti tegusamaid ja olulisemaid. Üheskoos tegutsedes – ajakirjas Eesti Loodus, Eesti looduseuurijate seltsis ja Eesti ornitoloogiaühingus – oleme kindlasti edukamad!

toomas kuke

Foto: erakogu

EESTI LOODUS

72. aastakäik Nr 5, mai 2021

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2021

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesoleva toote on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

PEFC®
PEFC/19-3-3

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

